

Agnieszka Lumer

DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA WSPIERANIA RODZIN

W większości krajów całego świata obserwuje się dzisiaj ostry kryzys więzi społecznej. W krajach rozwiniętych i rozwijających się wciąż powiększają się nierówności związane ze zjawiskami ubóstwa i wykluczenia, powodując głębokie podziały między grupami społecznymi. Zanik tradycyjnej solidarności sąsiedzkiej, rozbicie rodzin oraz wzrost liczby konfliktów etnicznych przyczyniają się do izolacji i marginalizacji wielu grup i jednostek. Kryzysowi temu towarzyszy rozwój przemocy i przestępczości. Mnożące się niepowodzenia szkolne, takie jak: drugoroczność, odrzucenie, skazywanie na kierunki nie dające realnych perspektyw, kończenie nauki bez uznawanych kwalifikacji i kompetencji, dotykają wszystkich kategorii społecznych, a zwłaszcza młodzież ze środowisk defaworyzowanych.

Statystyki resortowe podają alarmujące informacje o tysiącach dzieci w Polsce głodujących, narażonych na chłód i inne skutki biedy. Znany jest również fakt, że przeważająca liczba wychowanków domów dziecka trafia tam z powodu nędzy panującej w domach rodzinnych, gdyż aż 60 tys. rodzin wielodzietnych (z czwórką dzieci) żyje poniżej poziomu egzystencji. Czytając codzienną prasę dowiadujemy się, że na koniec XX wieku w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy znajdowało się 24 454 bezrobotnych (dotyczy miasta Kraków), natomiast zasiłki przysługiwały tylko 5 011 bezrobotnym¹.

W ostatnich latach niepokojący stał się problem postaw wobec ubóstwa: ludzie zaczęli traktować ubogich jak wykluczonych, a zamiast współczucia i solidarności pojawiły się obojętność, lęk i nienawiść. Decydującą rolę w dążeniu do zmiany tych postaw odgrywa edukacja, stającą się narzędziem walki z wykluczeniem tych, którzy z przyczyn społeczno-gospodarczych bądź kulturalnych są zmarginalizowani².

¹ „Głos – Tygodnik Nowohucki” z dnia 19.01.2001.

² B. Geremek, *Spójność, solidarność i wykluczenie*, [w:] *Edukacja: jest w niej ukryty skarb. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji ds. Edukacji Dwudziestego Pierwszego Wieku pod przewodnictwem Jacquesa Delorsa*, Warszawa 1998, s. 227-232.

Włączanie rodziców do wpływania na przebieg nauki szkolnej ich dzieci (por. program pracy społecznej H. Radlińskiej)³ i udzielanie pomocy rodzinom najbardziej zagrożonym – tak, aby nie traktowały skolaryzacji swych dzieci jako trudności nie do przezwyciężenia, może w znacznym stopniu przyczynić się do zwalczania wykluczenia i ubóstwa. Skutecznym przeciwdziałaniem tym zjawiskom jest również zastosowanie specjalnych metod pedagogicznych, zorientowanych na dzieci ze środowisk zagrożonych bezrobociem i marginalizacją. Jedną z takich metod jest tworzenie placówek położonych w defaworyzowanych strefach miejskich lub przedmieściach i pamiętanie przy tym o uniknięciu kreowania gett czy wszelkiej innej formy separacji od dzieci z rodzin o dobrym statusie materialnym oraz od tych, którym wystarcza tradycyjna nauka szkolna (por. program „Drzwi” realizowany od 1971 r. w Nowym Jorku)⁴.

W odpowiedzi na rosnące bezrobocie oraz nasilające się zjawisko patologii społecznej, w marcu 2000 r. na jednym z osiedli Nowej Huty powstał Ośrodek Wspierania Rodzin. Głównym jego zadaniem stało się organizowanie czasu wolnego oraz bezpłatnych zajęć doskonalących dla dzieci i młodzieży – wyrównujących ich szanse edukacyjne, a także organizowanie pomocy pedagogicznej i materialnej dla rodzin ubogich, borykających się z problemem bezrobocia (por. programy pomocy rodzinie)⁵.

Wśród podstawowych celów Ośrodka wymienić można:

- stworzenie dziecku warunków do prawidłowego rozwoju i wychowania w rodzinie i grupie rówieśniczej,
- zapobieganie oddawania dzieci do placówek opiekuńczych poprzez pracę z rodziną naturalną dziecka,
- wspieranie rodzin w rozwiązywaniu problemów pedagogicznych i ekonomicznych,
- wywieranie wpływu na środowisko lokalne przez zaangażowanie różnych instytucji działających na rzecz dzieci i ich rodzin,
- szerzenie idei „świadomego rodzicielstwa” (świadomość ta rozumiana jest jako podążanie rodzica za dzieckiem w procesie edukacyjno-wychowawczym).

Dotychczasowa działalność Ośrodka Wspierania Rodzin to przede wszystkim:

- ciągle powiększający się zakres zajęć doskonalących z zakresu przedmiotów szkoły podstawowej, gimnazjum i średniej (język polski, angielski, francuski, matematyka, fizyka),
- koła zainteresowań (plastyczne, muzyczne, teatralne, *break dance*),
- organizacja czasu wolnego w trakcie roku szkolnego (podstawy obsługi komputera, gry i zabawy, wycieczki, biblioteczka, tenis stołowy), a także podczas dni wolnych od nauki (półkolonie, zabawy okolicznościowe),

³ Z. Gawlina, *Zasady aktywizacji sił społecznych środowiska*, [w:] *Kształtowanie postaw czynnych i więzi środowiskowych*, red. Z. Gawlina, Kraków 2001, s. 27-34.

⁴ A. A. Janowski, *Zagraniczne doświadczenia w koordynacji pracy socjalnej w środowisku*, [w:] *Praca socjalna w poszukiwaniu metod i narzędzi*, red. M. Orłowska, L. Malinowski, Warszawa 2000, s. 184-186.

⁵ Z. W. Stelmaszuk, *Nowe spojrzenie na rodzinę*, [w:] *Współczesne kierunki w opiece nad dzieckiem*, red. Z. W. Stelmaszuk, Warszawa 1999, s. 175-181.

- co roku od października do grudnia organizowanie Szkolenia Kadry Organizatorów Zastępczego Środowiska Rodzinnego, prowadzonego przez Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych i Adopcyjnych „Pro Familia” z Krakowa,
- od dwóch lat w maju organizowany jest Festyn Artystyczno-Sportowy w ramach Krakowskiego Tygodnia Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z wzajemnością”,
- od października 2001 r., w ramach współpracy z Krakowską Szkołą Wyższą im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego odbywają się praktyki śródroczne w formie warsztatów, podczas których studenci zapoznają się z funkcjonowaniem Ośrodka, a także z elementami pracy socjalno-wychowawczej i opiekuńczej w placówce. Zajęcia te stwarzają możliwość praktycznego poznania metod i technik pracy z dziećmi i młodzieżą oraz przygotowania ich do przyszłej pracy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W każdym roku szkolnym na proponowane przez Ośrodek zajęcia zapisanych jest prawie 70 podopiecznych w wieku 4-16 lat. Wychowankowie przebywają w Ośrodku 4 godziny dziennie (od 15.00 do 19.00). Prawo do korzystania z Ośrodka przysługuje wszystkim dzieciom, które wyrażają chęć udziału w zajęciach oraz uzyskały zgodę rodziców. Wszystkie zajęcia prowadzone są nieodpłatnie przez doświadczonych nauczycieli-wolontariuszy oraz odbywających praktyki studentów.

Do tej pory Ośrodek nawiązał współpracę z instytucjami i organizacjami mającymi na uwadze dobro i szczęście dziecka i jego rodziny oraz z wieloma osobami zainteresowanymi przyszłością tego przedsięwzięcia. W tym miejscu wymienić można takie organizacje i instytucje jak: Fundacja Pomocy Humanitarnej „Chewra”, Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych i Adopcyjnych „Pro Familia”, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy Stowarzyszenia „Pro Familia”, Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Szczep ZHP „Unia”.

Filozofia pracy w Ośrodku Wspierania Rodzin opiera się na przekonaniu, że odkrywanie i pielęgnowanie talentów nie jest wyłącznie zadaniem szkoły, a wyzwalanie możliwości dzieci i młodzieży jest również rolą rodziny i społeczności lokalnej.

Ośrodek Wspierania Rodzin niewątpliwie odgrywa znaczną rolę, pomaga bowiem społeczności osiedlowej w wywiązywaniu się z obowiązków społecznych, przyczynia się również do zwiększenia wrażliwości, skuteczności oraz uczestnictwa wszystkich członków tej społeczności.

„Strategie i programy edukacji środowiskowej, które obejmują kształcenie szkolne i edukację nieformalną, realizowane przez władze niepubliczne oraz wspólnoty lokalne, mogą ukształtować społeczeństwo bardziej humanistyczne, wykreować silne poczucie odpowiedzialności za środowisko lokalne, narodowe i światowe oraz ożywić wolę życia wspólnie”⁶.

⁶ A. Kornhauser, *Stwarzać okazję*, [w:] *Edukacja: jest w niej ukryty skarb...*, s. 233-240.